

GAZETA TRANSILVANIEI.

Gazeta eșe de 2 ori: Joi'a și Duminec'a, Fô'i'a, candu concedu ajatôriale. — Pretiulu: pe 1 anu 10 fl., pe $\frac{1}{2}$ 3 fl. v. a. Tieri esterne 12 fl. v. a. pe unu anu sêu $2\frac{1}{2}$ galbini moa. sunatôria.

Anulu XXXIX.

Se prenumera la postele c. si r., si pe la DD. correspondenti. — Pentru serie 6' cr. Tace'a timbrala a 30 cr. de fiecare publicare.

Nr. 96.

Braslovu 21|9 Decembre

1876.

Unio. Poenitentia.*)

II. Consecentiele ulterioara a le uniunei sêu adeca fusiunei. Multu ne obligara pe noi magnatii Transilvaniei prin enumerarea catu se pôte mai exacta, chiaru minutioasa a triste-loru rezultate ale fusiunei, pe care noi de si decisi a le inregistra si enumera la timpulu seu, nu amu fi fostu in stare de a face acêsta cu precisiunea observata la dumnealoru. Chiaru si acuma, urmairindu cele scrise de boieri reproducemu pentru maioritatea preponderanta a lectoriloru nostri, cari nu cunoscu limb'a maghiara, numai pe cele mai pregnant, batatôrie la ochi, lasandu apoi cã cunoscatorii de limba se caute pe celelalte in originalulu citatu mai in susu.

Luati a mana — ne dicu magnatii — acea multime de legi, acele instructiuni si dispositiuni contradictôrie, totu atatea pedece ale regularei proprietatiloru, care apasa pe proprietari, ii nacajescu fora nici-unu scopu si le submina prosperitatea cu incetulu, inse siguru, si ve veti convinge, ca interesele adeverate ale maghiariloru transilvani nu au fostu reprezentate de locu in diet'a si in ministeriulu Ungariei.

A dôi'a erôre a politiciloru din Transilvani'a fû, ca s'au fusionatu totu asia orbesce cu partile Ungariei. Deputati, pressa, opiniunea publica (maghiara) din Transilvani'a s'au inolatu nebunesce in cele dôiue partite (Deák si Tisza), care luptã cu furia un'a asupra alteia, nu pentru vreo alta cauza, ci numai pentru putere, inse cu mare faciaria, ca-ci adeca partit'a numita a lui Deák sêu cea din drêpt'a cunoscea fôrte bine, ca ceea ce apara ei cu atata sgomotu (adeca dualismulu inchiãietu la 1867), nu are trebuintia de apararea lor, era partit'a din stang'a, adeca a lui Tisza, sciã totu asia de bine, ca ceea ce cembatu ei cu atata vigôre, nu poté se restôrne si nici ca voieã, pentru ca in loculu dualismulu ce era se puna? Centralismu in Vien'a sêu federalismu. Ca lucrulu a mersu asia si nu altu-mentrea, se cunósce prea invederatu din fusiunea facuta de cele dôiue partite dupa comedi'a jucata in cursu de optu ani, candu apoi „eroulu inchiãie pace cu puterea“ (adeca cu imperatulu, espressionu sarcastica, sagetatôria asupra dlui Tisza.)

Ací magnatii ardeleni suntu de opiniune, ca deputatii ardeleni nicidecumu nu trebuia se iê parte la luptele ungueniloru, ci se se fia tîenutu in reserva si se fia participatu la lupta numai atunci, candu ar' fi vediutu, ca potu folosi patriei loru Transilvaniei, adeca se nu le fia pasatu de recriminari, ci se fia adoptatu principiulu: uniune cu reserva, era dela doctrinari (mai bine teroristii) din Pest'a se nu fia cerutu nici-unu ajutoriu. Cu alte cuvante a le nôstre: deputatii ardeleni se se fia portatu asia precum se pôrta croatii in diet'a Ungariei, se sara intre ungueni atunci, candu aceia se încerca a face reu Croatiei, sêu se opunu la legi salutarie. Asia dieu, dera aci trebuia se aiba cineva curagiulu si patriotismulu croatiloru; cine nu dispune de acele calitati eminente, se fia siediutu acasa la neveste si copii, era se nu se faca de vorb'a si risulu lumei.

A trei'a erôre, dicu magnatii, ca a fostu fusiunea de antierti a celoru dôiue partite Deakisti si

Dobritieneni alias Kossuthiani, sub titlu minciunosu de partita liberala. Dera acumu Transilvani'a nu mai avea nici unu votu in diet'a Ungariei, nici o influentia asupra mersulu lucrurilor; astadi vocea tiei nôstre nu trage mai multu in cumpana, decatu uniculu votu alu unui secretariu de stat; maioritatea preponderanta a deputatiloru ardeleni petrece in tacere melancholica, 'si cauta fia-care de interesele sale private, era tier'a numita Transilvani'a o considera cã unu obiectu perdutu, care pentru ei nici ca ar' mai existe. Dupa aceste observatiuni ucigatôrie, facute asupra deputatiloru actuali ai Transilvaniei, magnatii nmescu fusiunea atentatu sêu lovitura parlamentaria, sofisma armata cu tôte speciile de coruptiune, prin care Transilvani'a fû abatuta de nou din drumulu seu naturale, care dupa opiniunea boieriloru nu poté fi decatu celu conservativu, prin care s'ar' poté regula si cestiunile nôstre de nationalitate. Este inse fôrte curiosu a vedé, cumu densii cuventulu Conservativu 'lu traducu si esplica la loculu acesta cu terminulu de Mana libera (szabad kéz), ceea ce noi romanii o amu tradusu totu-deauna, o traducemu si astadi cu despotismu, cu tirania, din care se nasce apoi monstrulu ce se dice revolutiune si belu civile. Se si-o insemne acêsta magnatii fôrte bine cu multu mai inainte de a ajunge densii la puterea catra care aspira.

De altumentrea aristocratulu, pe a le carui urme purceseramu pana la loculu acesta, apucatu cã pe nesimtitu de innasutul fanatismu nationale, uitandu de tôte tiraniile cate le sciú descrie boierii asia de frumosu, se perde ôresicumu in ideile sale si prorupe dintr'odata in urmatôriile cuvante, pe care romanii trebue se si le creeze de asupra usiei sêu pe grinda.

„Avemu trebuintia de putestate cã aceea, care se puna consolidarea nationalitatii nôstre mai pre susu de ori-care dogma si de ori-care altu interesu, pentru-ca acêsta (adeca maghiarisarea) este puru si simplu cestiune de existentia pentru Transilvani'a. Pe dreptu este ingrijatu ori-care maghiaru simtitoriu, constatandu ca, pre candu natiunea nôstra scade, alte nationalitati se inmultiescu neincetatu, ca proprietarii maghiari se ruinédia in modu sistematicu, poporul agricultoru (maghiaru) de prin comitate se transforma cu incetulu in romani, secuii emigra successive, de si acêsta migratiune s'ar' fi potutu impedece pe dieci de ani inainte numai cu una din acele sume de bani, care s'au dilapidatu spre es. la esecutarea fantasticulu planu alu palatulu de vama din B.-Pest'a“.

„Avemu trebuintia de putestate absoluta, netiermurita, pentru cã se ne potemu consolida nationalitatea nôstra fara nici-unu respectu la alte interese“. Noi nici-odata nu amu fi crediutu, ca vomu audí unu limbagiu asia desperatu in societatea inalta a boieriloru tiei, in acea societate, in care se cultiva multu limbile german'a, frances'a, angles'a. A face apellu la putestate absoluta si a nu considera, ca astadi cumu sta lumea européna, nu mai essiste nicairi putestate absoluta, nici in corône, nici in aristocratia, nici in demagogia, ca-ci ea este infrenata si marginita preste totu, in Franci'a, in Austri'a, in Germani'a, chiaru in Russi'a si Turci'a, catu insasi putestatea infalibile a papei dela Rom'a vechia a devenitu ilusiune; a nu vedé,

ca preste totu se implinesce vointi'a maioritatiloru adeverate, efective, era nu a persôneleru singuratece, nici a minoritatiloru, care pôrta masc'a minciunosa de maioritati; a nu cunósce, ca aceia, cari 'si intendu manile dupa putestate absoluta, discretionaria (szabad kéz), irrita spiritele si impingu la revolutiuni, la belluri civili, la esterminari cã cele din Siri'a, cã cele din Greci'a, din Candi'a, Serbi'a, Bulgari'a etc.; — intr'unu cuventu, a nu vedé lucrurile asia cumu suntu ele in realitate, nôue ni se pare mai multu decatu fanaticismu, ni se pare cã se dicemu asia, cã o petrificatiune a simtiementelor, cã o idea fixa incurabile, cumu tîenu francesii despre Bourboni, pe cari'i caracterisédia cu sententi'a cunoscuta: „N'a u uitatu nimicu si n'a u invetiatu nimicu“. Ne-ar' pareia fôrte reu, candu ne-amu vedea si noi locuitori ai Transilvaniei constrinsi fora voi'a nôstra se aplicamu acea sententia severa si inplacabile la fruntasii tiei. A nu cunósce nici acuma catra capetulu acestui seculu, dupa esperientiele cele mai triste facute in patrudieci de ani, ca maghiarisarea este curatu unu anachronismu, insémna a nu cunósce intru nimicu immens'a desvoltare a simtiului de nationalitate si a progresselor in literatur'a nationale la celelalte popôra. A sacrifica tôte celelalte interese pentru maghiarisare? Au nu le sacrificati pe tôte, chiaru patri'a Transilvani'a si ce v'au folositu? Insi-ve marturisiti ca nimicu. Ati voitu se duceti pe poporul romanescu in Ungari'a spre a'lu maghiarisa acolo, pre catu nu v'ati simtitu in putere de a'lu maghiarisa aici insi-ve. Nu ati vediutu ca trageati pe romani la romani, era dv. mergeati cã se ve amestecati si perdeti in oceanulu slaviloru si alu renegatiloru, precum singuri marturisiti. In locu se castigati mai multu, ati perdutu totu; o spuneti dv. si totu ve întôrceti in cerculu vitiosu. Ati espusu tier'a la periculu de belluri civili slavo-maghiare. Ati sementatu ventu, cã se secerati furtuna. Negamu, ca esistenti'a Transilvaniei ar' depende catu de pucinu dela maghiarisarea ei si respingemu acêsta doctrina revolutiunaria, totu odata tirannica si teroristica cu tóta indignatiunea dictata nôue de simtiementele nôstre nationali, de a nôstra demnitate cã ômeni, cari amu pusu totu-deauna pretiu viéti'a pentru limb'a nôstra. (Va urmã).

Spicuire din viéti'a municipale a Transilvaniei.

Adeca pre catu se mai poté numí viéti'a municipale dupa impartirea si organizarea cea nôua a Transilvaniei. Dera mai antaiu se vedemu, cumu este reprezentatu elementulu nostru nationale romanescu dupa reorganizatiunea esecutata in anulu acesta. Divisiunea invecchita, ruginita si absurda a cadiutu; ce s'a pusu in loculu ei, se scie si se vede; scopulu noiei divisiuni este in gur'a nôstra a toturoru: Maghiarisarea cu ori-ce pretiu din lume, precum o si spunu tôte diariile maghiare pe facia, in gur'a mare. Alegeri, déca au fostu alegeri, se facura. Hierarchi'a functionariloru municipali a remasu in parte mare cea vechia feudale. Cele 14 comitate, in care se impartí Transilvani'a, au in proportiunea estensiunei lor cate 24—32—40 pana la 60 de functionari, cu mare

*) Continuare din nr. 94 a. c.

